ל) ומו"ה כת.ז. ב) נ"ל א) [מויק כמ.], כ) ליים אברהם יצחק יעקב משה אהרן ומרים כדאמרן בנימין בן יעקב וכו' וכזה מנין פינש"י דהכלו ד"ה כדאמרן וכו׳ן, ג) שבת נה:, ד) נ"ח וסד, ה) [לקמן יט:],

תורה אור השלם

1 וְאַבְרָהָם זְקּן בָּא בַּיָמִים וַיִי בַּרָף אָת אַבְרָהָם בָּכּל: בראשית כד א 1 וַיָּחֲרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּרֹלְה

עד מְאֹד וַיּאמֶר מִי אַפּוֹא עד מְאֹד וַיּאמֶר מִי אַפּוֹא הוא הַצְּד צֵיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹבַל מִכֹּל בְּּטֶרֶם תְבוֹא

3 קחנא אַת בַּרְכַתִּי אֲשֵׁר כ קור נא מו בן בנו אלחים
 הְבָאת לְךְ כִּי חַנְּנֵי אֱלֹהִים
 וְיַשְׁח: בראשית לג יא
 ב בְּעָנִי וְאָבְיוֹן אַנֹבִי וְלְבָּי
 בְּלֶךְבַי:

תהלים קט ככ 1 וַעַעל אָהֶרוֹ הַבּהוָ אָל הר הָהָר עַל פִּי יְיָ וַיְּמָת שְׁם בְּשָׁנַת הָאַרְבְּעִים לְצָאת בְּנִי יִשְׂרָאַל מַאָרִץ מִצְרִים בָּחָיָשׁ הַחָמִישׁי בְּאָחִד בְּחָיָשׁ: במרבר גֹּל לח

יְּתְּרֶשׁ: במדבר גֹּג לֹח וְּמָתְ שְׁם מֹשָׁה עָבֶּר יְיְ בְּעָרֶץ מוֹאָב עַל פִּי יְיִ: זברים לד ה הַעְרָה מִרְבֵּר צון בַּחֹרָשׁ הָעָרָה מִרְבַּר צון בַּחֹרָשׁ הָעִרְאשׁון וַיִּשְׁב הָעָם בְּקָרַשׁ הָעראשון וַיִּשְׁב הָעָם בְּקָרַשׁ וְּהַאשׁון וַיַּשֶׁב הָּעָם בְּקְוַיִּשׁ הְתָּמָת שָׁם מָרְיָם וְתִּקְבֵּר 7 לְבְנָיִמן אָמָר יְדִיד יִיְ זִישְׁכּן לְבָטָח עָלָיו חפַף עָלָיו בָּל הַיּוֹם וְבֵין כִּתַפָּיו שָׁבֵן:

ן בוים לגי. 8 לְכַן שְׁמַח לִבִּי וַיְגֶל בְּבוֹדִי אַף בְּשְׂרִי יִשְׁכֹּן לְבֶּטַח: תהלים טז ט

9 ואת עמשא שם אבשלם תַּתַת יוֹאָב עַל הַצְּבָּא וַעִמְשָּׁא בֶּן אִישׁ וּשְׁמוּ יִתְרָא הַיִשְׂרָאֵלִי אֲשֶׁר בָּא יִּתְרָא הַיִּשְרְאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַל בֵּת נָחָשׁ אֲחוֹת צרויה אם יואב: שמואל ביז כה

10 ואחיותיהם צרויה וְאַרְיּנְהּ בְּרוּיְהְּ וַאֲבִיגְיִל וּבְנִי צְרוּיְה אַבְשֵּׁי וְיוֹאָב וַעֲשָׂה אֵל שְׁלשָׁה: דברי הימים א ב טז

הגהות הב"ח

הגרוון ווב ...
(A) במשנה ולא נכרכת
כוכמין אא״כ הרחיק
מכוחלו של חבירו:
(C) שם ואת הסלעים מן
(C) שם ואת הסלעים מן הכותל שנ: (ג) רשיי דייה ישכון וכו' הכי דריש ליה ישכון בנימין לבטח על סמיכות: (ד) תום' ד"ה דר׳ אלעזר בעה וכו׳ שנעה זכן די מוכחות בר"ש: (ה) שם ד"ה סלעים כו' ואים תבא תני דאין טומנין:

> לעזי רש"י קויליי"ש [קיילו"ש]. אבני חלמיש.

בכל מכל כל. באברהם כתיב (בראשית כד) וה' ברך את אברהם בכל בילחק כתיב (שם כז) ואוכל מכל ביעקב כתיב (שם לג) וכי יש לי לא חסרו שום טובה: חלל בקרבי. יצרי הרע מת בקרבי: כל כלומר לעריה קה מדכר. על לבו ממש הוה מתרעם והומר שמת בקרבו

מרוב לרוח: שלא שלע בהן מלאד המות. אלא מתו בנשיקה על פי שכינה: בכל מכל כל. לא חסרו שום כבוד ומלינו כבוד זה במשה ואהרן שנאמר בהן על פי ה' ואם אלו מתו ע"י מלאך והמותן נמלא שחסרו כבוד: לדחמרן. שמתו ע"פ שכינה ואין ראויה רמה לשלוט במי שנשוק משכינה שהרי אין הרמה באה אלא מטפה מרה המטפטפת מסכינו של מלאך המות דאמר מר (ע"ז דף כ:) ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקות: ישכון לבטח עליו. הכי דריש (ג) ישכון לבטח בנימין על סמיכות ידידות השכינה: בעטיו של נחש. בעלתו של נחש כלומר לא היו ראוין למות אלא שנגזרה גזירת מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון בעלתו של נחש בעטיו מרגום של עלמו כדכמיב ודניאל נו אתייעטו כל וגו' וכן התיב עטא וטעם (שם ב): ואחיותיהם. בבני ישי כתיב:

הדרן עלך השותפין

לא יחפור. בור שיח ומערה. מפורשים בבבא קמא בפרק שור שנגח את הפרה (דף נ:): בור. עגול: שיח. ארוך וקלר: מערה. מקורה בקירוי: נברכת הכובסים. חופר חפירה מרובעת בעומק אמה או יותר ומי גשמים מתכנסים בה לכבם בגדיהם והיו להם שתים אחת ששורים את הבגדים יום או יומים בלואת כלבים והיא קרויה מחמלן בגמ׳ [יט.] ואחת שמשפשפים בה והיא קרויה נדיין [שס]: אא"כ כו'. מפני שהחפירה הסמוכה לבור מחלשת כותלי הבור ומרפה אותן: וסד בסיד. את כותלי חפירתן: גפת. פסולת זיתים שנתעלרו בבית הבד: הסלעים. אבנים שהאור יונא מהן שקורין קוילייש שכל אלו קשין לחומה שמוציאין הבל: מן הכוחל. כותל לבנים של טיט הבנוי על גבי קרקע ולאו בבור קאי השתא: זרעים. קשין לכותל כדמפרש בגמים: ומחרישה. מרפה את יסודו ונופל: מי רגלים. ממסמסין את הלבנים שהן של טיט יבש: ריחים. קשין לכותל שמנידין את הקרקע בגלגול חבטתן: מן השרב. היא הריחים התחתונה: הרכב. היא העליונה הרוכבת על זו והיא קלרה טפח מן התחתונה: ואת התנור שלשה מן הכלית. תנור כלי חרם הוח שרוף בכבשן כשחר קדירות ופיו למעלה והבא לקובעו בארץ עושה בנין טיט

ואבנים שיהיו לו לבסים ומושיבין אותו עליו שלא ילטננו שוליו מחמת קרקע ואותו בנין עשוי בשיפוע רחב מלמטה וקלר מלמעלה כמדת התנור תחתונה קרוי כליא ועליונו קרוי שפה כלומר שפת הכליא שפתה עליונה ולפי שהבלו של תנור קשה לכותל לריך להרחיקו: גבו' פתח

מעין העולם הבא אלו הן אברהם יצחק ויעקב אברהם דכתיב ביה יבכל יצחק דכתיב ביה ימכל יעקב דכתיב ביה יכל שלשה לא שלט בהן יצר הרע אלו הן אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכי כל ויש אומרים אף דוד דכתיב יולבי חלל בקרבי ואידך צעריה הוא דקא מדכר תנו רבגן ששה לא שלט בהן מלאך המות ואלו הן אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל משה אהרן ומרים דכתיב בהו פעל פי ה' והא מרים לא כתיב בה על פי ה' אמר ר"א ימרים נמי בנשיקה מתה דאתיא •שם שם ממשה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה' שגנאי הדבר לומר תנו רבנן שבעה לא שלט בהן רמה ותולעה ואלו הן אברהם יצחק ויעקב משה אהרן ומרים ובנימין בן יעקב 🌣 אברהם יצחק ויעקב דכתיב [בהו] בכל מכל כל משה אהרן ומרים דכתיב בתיב דכתיב בימין בן יעקב דכתיב [בהו] ע"פ ה' בנימין ב' יעקב דכתיב וובנימן אמר ידיד ה' ישכון לבמח עליו וי"א אף דוד דכתיב *אף בשרי ישכון לבטח ואידך ההוא רחמי הוא דקא בעי תנו רבנן יארבעה מתו בעמיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה [קרא] דכתיב יואת עמשא שם אכשלום תחת יואב על הצבא ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי בת נחש היא והלא בת ישי היא דכתיב

הדרן עלך השותפין

יואחיותיהם צרויה ואביגיל אלא בת מי

שמת בעמיו של נחש:

לא איחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת כובסין אא"כ הרחיק 6 מכותל חבירו שלשה מפחים וסד בסיד יומרחיקים את הגפת ואת הזבל ואת המלח ואת הסיד ואת הסלעים 🌣 מכותלו של חבירו שלשה מפחים מ(או) סד בסיד ימרחיקין את הזרעים ואָת המחרישה ואת מי רגלים מן הכותל שלשה מפחים יומרחיקין את הריחים שלשה מן השכב שהן ארבעה מן הרכב הואת התנור שלשה מן הכליא שהן ארבעה מו השפה: **גמ'**

שלשה בו' מעין העולם הבא. תימה לרשב"א אמאי לא חשיב נמי איוב דאמר לעיל (דף טו:) והאתונות רועות על ידיהם מלמד שהטעימו הקב"ה מעין עולם הבא וי"ל דאיוב לא היה אלא בחד מילתא ואברהם וילחק ויעקב נהנו מעין עוה"ב מכל וכל:

שבעה שלא שלמה בהן רמה. תימה לרשב"א דכולהו לדיקי נמי דאמר בשבת בפ' שואל (דף קנב:) ורקב עלמות קנאה מי שיש לו קנאה בלבו עלמותיו נרקבין ושאין קנאה בלבו אין עלמותיו מרקיבין וי"ל דיכול להיות שלה ירקב וישלוט בו רמה כדאמר במעשה דרבי (ד) אלעזר בן שמעון בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פד:)

דנפיק ריחשא מאודניה: שלשה לא שלם בהן יצר הרע. אין לפרש שלא שלט כלל דח"כ היכי קבלו עליה אגרא אלא כדאמר (יומא דף לח:) מאי דכתיב רגלי חסידיו ישמור כיון שעבר אדם רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא ה"נ כיון שראה הקב"ה שהיו דוחקין עלמן כל כך להתרחק מן העבירה סייעם

שלט בהן יצר הרע: הדרן עלך השותפין

הקדוש ברוך הוא מכאן ואילך שלא

לא יחפור. כל הני איירי דאית בהו מיא וטעמא משום מתונתא כדאמרינן בגמרא ותימה לר"י והא אמרי׳ בגמ׳ כל מרא ומרא דקא מחית כו' ואומר ר"י דלא קאמר אלא שמאותה שעה מתחיל ההיוק וכיון דבתחילת ההיזק הוו גירי דיליה מודה ר' יוסי ומיהו אי לאו משום מיא לא היה לריך הרחקה ג' טפחים: לא שיח ולא מערה. וה״ה חרילין

ונעילין והני נקט אגב בור דבכל מקום רגיל לשנות שיח ומערה בהדי בור ואמת המים ונברכת הכובסין דאין רגיל לשנותן גבי בור מפרש בגמ' דלריכי תרוייהו ומיהו הא לא מפרש אמאי לא הוה שמעינו להו מבורא דמלי למימר דבור ושיח דעמוקין טפיב בעי הרחקת שלשה אבל הנך דלא עמיקי כולי האי הוה אמינא דלא בעי הרחקת שלשה ואי תנא הני הוה אמינא דבור ושיח דעמיקי טפי בעי הרחקה יותר מג' ובפרק הפרה (ב"ק דף נ:) דתנן אחד החופר בור ושיח ומערות ומלריך להו לכולהו בגמרא התם ניחא דלא הוה ליה לתנא למינקטינהו אגב בור כיון דכתיב בור בקרא אלא הוה ליה למיתני בור לחודיה:

םלעים. אבנים שאש יולא מהן ולא סלעי נחושת דאין דרך להניחן אצל הכתלים והא דאמר בירושלמי אית תנא תני טומנין

בסלעים ואית (ה) תני דאין טומנין כאן בסלעים של כסף כאן בסלעים

של נחושת בחוה מצי לשנויי כאן בסלעים של אבנים כאן בשל כסף אלא ניחא ליה לשנויי כולהו במתכת: רבד בסיד. נראה לר" דבסיפא נמי גרס וסד בסיד ולא גרס או דאי גרסי׳ בסיפא או סד בסיד אם כן תפשוט דברישא וסד בסיד תנן מדלא קתני או סד ברישה כמו בסיפה אלה ודהי בסיפה נמי גרס וסד והה

דפשיטא ליה בגמרא (לקמן דף יט.) דבסיפא הוי או סד בסיד היינו משום דאין ההיזק כל כך מרובה שלא יועיל לו סיד לחודיה: בירש ר"ח בטן דתנור לר מלמטה ובאמלעיתו מרחיב ובולט ויולא כשיעור טפח ומאמלעיתו מילר ועולה: פתח

א א מיי׳ פ״ט מהלכות

:טוש"ע שם סעיף ד ג ג מיי׳ שם טוש״ע שם טוש"ע שם סעיף ז: ה ה מיי שם סלכה ד

מוסף רש"י

מוש"ע שם סעיף ח:

בעטיו של נחש. בעלתו של מש שהשים לחום ולם בחנום לחם שהשים לחודה זכם במסח אחר, שלא חטאו. בעטיו, כמו (דניאל ב) עטא וטעם (שבת

הדרו עלד השותפיו

מוסף תוספות

א. הא הוה נמי משום מתונתא כנ״ל. עיין רשנ״ל. ב. ומקלקל ליה לכותל טפי. שס. ג. בסלעים של כסף אין טומנין, ובסלעים של נחושת טומנין. ירושלמי שנת פ"ד ה"א. ועיין מהרש"א.

רבינו נרשום

על פי ה׳. דמי שמת ע״י מלאד המוח שולט רו רמה ממנה מת ממנה מסריח ממנה פניו מוריקים ואותם שמתו על פי ה' לא שלט בהן רמה ותולעה: חלל בקרבי. שאין בו יצר הרע: צעריה דמדכר. כלומר זה בקרבו מפחד מאותו מעשה . שאירע לו: רחמי הוא דבעי שארע לדירות יווא דבעי ל) שוכן בו לבטח: בעטיו של נחש. בעצה שיעצה לחוה ולא מפני חטא אדם עטיו לשון עצה כמו (דניאל ב) עטא וטעם:

הדרן עלך השותפין לא יחפור אדם בור כו משום דקא מו פחד. לארעיה ומקלקל לבורו: ולא שיח. זהו חפירה שיחו היי והיי ותיהן שחופרין להשקות שדוריהן ועשויה אריך וקטין: לא מערה. שהיא מרובעת: נברכת הכובסין. ששם : רוחצין וכובסין את בגדיהן

א) ונכאה דל"ל רחמי הוא